

Andreas Kjellerup Hundahl, Lotte Isager & Ida Theilade

Andreas Kjellerup Hundahl (f. 1993) er agronom fra Københavns Universitet med speciale i etnobotanik. Han guider ture under navnet Sultne botanikere, hvor han formidler om spiselige- og medicinske planter og deres kulturhistoriske anvendelse. Han har et stærkt ønske om at forbinde mennesker og natur. I samme ånd som tidligere etnobotanikere er det vigtigt for ham at viderebringe glemt viden og tradition og sætte den på dagsordenen, så flere kan få gavn af den. Idéen til studiet om de danske medicinplanter var at genfinde en lokal urtemedicin i et globaliseret Danmark. Siden 2020 har han deltaget i projektet 'Nordvestjyllands kulturhistorie som etnobotanik' og har bidraget med en herbarieudstilling til Hjerl Hede Frilandsmuseets tema 'Kloge folk og trolddomsurter'.

Lotte Isager (f. 1964) er antropolog og geograf, Ph.d. Hun er ansat som museumsinspektør på de Kulturhistoriske Museer i Holstebro og har siden 2019 ledet projektet "Nordvestjyllands kulturhistorie som etnobotanik", et samarbejde mellem fem kulturhistoriske museer og forskere fra Aalborg og Københavns universiteter. Lotte er særligt optaget af, hvordan planter og dyr kan blive synliggjorte og integrerede i kulturhistorien som andet og mere end ressourcer for mennesker. Forud for dette arbejde har hun i tyve år forsket og undervist i naturforvaltning, landbrugsudvikling og institutionel kapacitetsopbygning ved universiteter og forskningsinstitutioner i Danmark, Thailand, Vietnam, Kenya og Tanzania.

Ida Theilade (f. 1964) er professor i etnobotanik og forvaltning af tropiske skove ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet. Hun har gennem de seneste 25 år arbejdet med etnobotanik og forvaltning af tropiske skove, som både forsknings-, undervisnings-, og formidlingsfelt. Ida underviser kurset Anvendt Etnobotanik på Københavns Universitet

og vejleder PhD- og kandidatstuderende i etnobotanik primært i troperne men i stigende grad også i Europa og Danmark. Siden 2020 har hun deltaget i projektet 'Nordvestjyllands kulturhistorie som etnobotanik' i samarbejde med fem kulturhistoriske museer fra Vest- og Nordjylland. Ida Theilade er Chair for International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) og medlem af WWF Danmarks Videnskabelige Komite.

Keywords: Etnobotanik, Danmark, Kloge Folk, Medicinplanter, Tradition, Viden

DANSKERNES BRUG AF MEDICINPLANTER

– tradition, viden og motivationer

Danmark, og i særdeleshed Midt- og Vestjylland, har en veldokumenteret historisk tradition for brug af medicinplanter. Etnobotaniske studier af nutidig brug af medicinplanter i Danmark er til gengæld fåtallige. Formålet med dette studie var at kortlægge brugen af medicinplanter i Danmark. I alt 169 plantearter tilhørende 65 familier blev registreret som værdifulde i nutidig dansk urtemedicin. En sammenligning med historiske kilder fra 1800-tallets brug af medicinplanter viste 85 nye plantearter, mens anvendelsen af 71 arter var forsvundet. Lidt over halvdelen af de nye arter var ikke-hjemmehørende i Danmark. Kombinationen af 'nye' og 'glemte' arter indikerer, at nutidens urtekendskab er levende og dynamisk. I diskussionen forholder vi os ud fra kortlægningen af nutidens brug af medicinplanter i Danmark til spørgsmål om kontinuitet og forandring, dels i forhold til studier fra andre europæiske lande, dels i forhold til en dansk historisk tradition for viden og praksis om medicinplanter. En levende dansk etnobotanisk tradition kan være med til at styrke følelsen af identitet og forbundenhed med kulturhistorien og naturen.

Etnobotanik er studiet af menneskets brug af og forhold til planter. Etnobotaniske studier i Europa er blevet brugt til at dokumentere traditionel brug af planter, samtidig med at der har været en stigende bekymring for, at viden og praksis var ved at forsvinde.¹ Socioøkonomiske og kulturelle forandringer har radikalt ændret europæernes livsstil og ofte ført til en erodering af traditionel etnobotanisk viden.² Omfanget og hastigheden af globale forandringer i det 20. århundrede rejste spørgsmålet, om etnobotaniske traditioner ville forsvinde eller forandre sig under urbanisering, teknologisk udvikling og globalisering.³ Et stigende antal studier har dog vist, at etnobotanisk viden ofte bevares i områder under indflydelse af globaliseringsprocesser, og at denne viden er tilpasningsdygtig overfor socioøkonomiske og miljømæssige ændringer.⁴

Viden om planter, der kan bruges som mad og medicin, er vigtige for lokalsamfundets modstandsdygtighed. Op til Anden Verdenskrig var indsamling af vilde planter et vigtigt supplement i den daglige husholdning mange steder i Europa,⁵ men nu til dags er indsamling af planter ikke længere en nødvendighed.⁶ Selvom de fleste studier beskriver et fald i sankning af vilde fødevarer- og medicinplanter, bevares nogle af disse praksisser stadig, og i visse tilfælde bliver de tilmed mere populære. Dette er ofte et resultat af ny regionalisme og turisme, der søger autenticitet i fødevarer, arkitektur og landskaber.⁷ En ny interesse for urtemedicin er observeret blandt unge og midaldrende europæere. Der findes populærlitteratur om urter,⁸ seminarer, højskolekurser, guidede ture, og online netværk om indsamling og brug af urtemedicin.⁹

Flere studier har søgt at kortlægge europæernes bevæggrunde til at vælge urtemedicin. Motivationen kan inddeles i to hovedkategorier: i) En oplevelse af urtemedicins positive effekter, en holistisk sundhedsforståelse, samt ønsket om at tage en mere aktiv rolle i sin egen sundhed og ii) En negativ opfattelse af konventionel medicin, herunder bivirkninger, ineffektivitet og negative aspekter af læge-patient forholdet.¹⁰ Andre årsager til at vælge vilde planter i urtemedicin kan være følelsesmæssige, såsom kærlighed til naturen, et ønske om at bevare traditioner og huske forældre og forfædre. Eller sociale årsager, såsom det at kunne dele og udveksle viden og planter. Eller sundhedsfaglige årsager, såsom

1 Tomasini og Theilade 2019.

2 Vandebroek and Balick, 2012; Pardo-de-Santayana et al. 2010.

3 Gómez-Baggethun et al. 2013; Hernández-Morcillo et al. 2014.

4 Reyes-García et al., 2007, 2014.

5 Samuelsson 2001.

6 Grasser et al. 2012.

7 Pardo-de-Santayana et al. 2010.

8 Ballegaard 2019; Giversen et al. 2014; Goerlich 2014; Laursen 2021.

9 Grasser et al. 2012.

10 Sirosis 2008.

nydelsen ved at samle og dyrke planter til selv-medicinering. Endelig kan en bi-indtægt fra indsamling af vilde planter være en motivation for nogle.¹¹

De fleste europæiske etnobotaniske studier om urtemedicin er fra Middelhavsregionen,¹² med et mindre antal studier fra Central Europa.¹³ Etnobotaniske studier fra Nordeuropa er stadig meget begrænsede. Dog har et studie vist, at andelen af danskere, der havde brugt urtemedicin fordobledes fra 1987 (6%) til 2000 (13%).¹⁴ Et andet studie viste, at blandt operationspatienter havde halvdelen brugt 'Naturlægemidler', der er certificeret som urtemedicin i Danmark.¹⁵ Disse studier indikerer en levende interesse for og tro på medicinplanters helende egenskaber.¹⁶

Imidlertid er nutidens brug af medicinplanter i Danmark kun sporadisk dokumenteret. Nielsen (1969) og Brøndegaards (1987) litteraturstudier af kulturel og medicinsk brug af lokale planter er de mest kendte, men dækker selvsagt ikke de seneste generationers viden og praksis. Der findes kun få etnobotaniske studier af nutidig brug af urtemedicin.¹⁷ Vi fandt to nyere studier af indvandreres brug af traditionel medicin i Danmark,¹⁸ men studier af etniske danskernes brug af plantemedicin er begrænset til 'Naturlægemidler', en kategori af urtemedicin hvor fremstillingen er standardiseret og certificeret, så produkterne markedsføres og sælges på danske apoteker.¹⁹

Formålet med dette studie er på den baggrund at kortlægge nutidig viden og brug af plantemedicin i Danmark. Det inkluderer registrering af medicinplanter og deres brug, hvordan etnobotanisk viden genereres og videregives af plantebrugere, samt hvilke motivationer der ligger bag den moderne brug af urtemedicin.

Etnobotanisk viden om medicinplanter omfatter en bred palet af viden og praksis: Kendskab til konkrete plantearter og deres medicinske egenskaber; viden om tilberedning af de plantedele som er medicinsk aktive; viden om dyrkning eller sankning af planterne; en forståelse af sundhed og sygdom, herunder sygdomsårsager, og medicinplanters betydning i forhold til konventionel, naturvidenskabeligt baseret medicin.²⁰ Den etnobotaniske viden er uens distribueret blandt de mennesker, som studiet er baseret på. For nogle udøvere er der tale om en relativt systemisk vidensform, erhvervet igennem uddannelse og kurser, mens andre ikke forholder sig på den måde til deres brug af medicinplanter. Generelt

11 Pardo-de-Santayana, *et al.* 2010).

12 Quave *et al.* 2012.

13 Grasser *et al.* 2012.

14 Ekholm og Møller 2007.

15 Vaabengaard og Clausen, 2003.

16 Heinrich og Jäger, 2015.

17 Aagaard *et al.*, 2017.

18 Zeid *et al.*, 2019; Ramzan *et al.*, 2017.

19 Vaabengaard og Clausen, 2003; Aagaard *et al.*, 2017.

20 Tomasini og Theilade 2019.

er der tydeligvis tale om en dynamisk og åben viden, både overfor inddragelse af nye plantearter og nye former for viden og praksis.²¹

I artiklen vægter vi dokumentationen af plantearter, som anvendes til forskellige medicinske formål. Samtidig vil vi argumentere for, at skønt studiet ikke er tiltænkt en dyberegående og mere omfattende videnssociologisk analyse af den etnobotaniske viden, så viser vores data en væsentlig grad af kontinuitet i forhold til tidligere tiders danske tradition for brug af plantemedicin.

Udgangspunktet for kortlægningen er Midt- og Vestjylland, men datamateriale er også indsamlet i andre dele af Danmark. Det særlige jyske fokus i artiklen skyldes, at kortlægningen har indgået i et forsknings- og formidlingsprojekt om plante-menneske relationer i denne del af landet, som fem museer i samarbejde med forskere fra Aalborg og Københavns universiteter har gennemført i 2019-2022. Derudover har den vestlige del af Jylland en lang tradition for brug af urtemedicin og andre helbredende remedier uden om det etablerede, nationale sundhedssystem. Historisk har apotekere i Danmark siden 1672 haft eneretten til at producere og sælge medicin, og i 1794 blev det forbudt for uautoriserede at sælge og administrere medicin.²² Alligevel fortsatte traditionelle healere og 'kloge folk' med at praktisere især i Midt- og Vestjylland fjernt fra de større byer.²³ Her blev det nationale sundhedsvæsen først for alvor i stand til at dække befolkningens behov for sygdomsbehandling i slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet.²⁴ Det gør området interessant som udgangspunkt for et studie af moderne brug af urtemedicin og etnobotanisk viden.

Metoder

Urtemedicin er her defineret som præparater, der indeholder planter, der anses som medicinske af respondenterne, inklusive men ikke begrænset til anerkendte Naturlægemidler. Vi brugte 'snowball sampling' til at identificere 14 nøgleinformanter i region Midt- og Vestjylland. I snowball sampling bruges en eller flere personer som indgangspunkt til et emneområde, og de spørges om referencer til andre eksperter på området. Kontakt til de otte første nøgleinformanter var gennem Forening for Praktiserende Biopater og Naturopater ibm og Phytoterapeuter. Alle informanter var enten biopater, naturopater, phytoterapeuter, urtekyndige, traditionelle healere eller urtesamlere med specifik viden om medicinplanter. Denne gruppe ses som forvaltere af viden om medicinplanter i Danmark. Vi brugte Free Prior Informed Consent før alle interviews, deltagerne anonymiseredes i

21 Denne forståelse af viden er inspireret af Barth 2002 samt Nichter 1992 og Comaroff 1981.

22 Kruse and Møller, 2001.

23 Hansen, 1942; Nielsen, 1969.

24 Isager, Graugaard og Theilade 2021.

analysen og data blev behandlet ifølge GDPR. På grund af Covid-19 blev de fleste interview foretaget online.

Interviewene indeholdt spørgsmål (Bilag 1) om planter og planteviden, hvor viden kommer fra og hvordan den deles, samt motivationer for at bruge urtemedicin. Nøgleinformanterne blev bedt om at opremse alle medicinplanter de kendte, beskrive hvilke dele af planten de brugte, hvor de fik planterne fra, tilberedelse og anvendelsen af planterne.

Et spørgeskema blev delt i online Facebookgrupper i september til oktober 2020. Facebookgrupperne blev identificeret ved at søge på ordene urt, urtemedicin, plantemedicin, medicinplanter. Onlinegrupperne og deres medlemsantal var som følger: Urtekundskab 16.400, Hildegard Medicin 3100, Urtegavn – Naturlig vis 2700, Urter som mad og medicin 1200, Herbalists Club Copenhagen 49. I alt 174 respondenter deltog fra alle dele af Danmark.

Spørgeskema-respondenterne blev spurgt om alder, køn, uddannelse, fysisk og mentalt helbred samt bopæl, og om de havde en have. Respondenterne blev bedt om at opremse planter de anvendte (free listing) og om at lave en plante-genkendelsestest. De blev spurgt om, hvilke lidelser de behandlede med planter, hvordan de opnåede deres plantekendskab og om motivationerne for at bruge urtemedicin. Vi registrerede hver specifikke anvendelse af en plante, der blev nævnt som 'anvendelsesrapporter'. En anvendelsesrapport beskriver måden en medicinplante bruges af respondenterne, og består af en planteart og en lidelse den bliver brugt for. Et eksempel på en anvendelsesrapport kunne være at Hvidløg bruges for infektioner. Vi kategoriserede de forskellige anvendelser til kategorier af sygdomme ifølge Luziatelli *et al.* (2010).

I plantegenkendelsestesten blev spørgeskema respondenter præsenteret for en liste på 69 medicinplanter med billeder og navne i tilfældig orden og blev bedt om at krydse af ved hver plante, for hvilke de kendte medicinsk virkning eller lidelse, som planten anvendes mod. De 69 planter blev udvalgt fra nøgleinformanternes lister, sådan at planter der blev nævnt af flere end tre nøgleinformanter blev inkluderet i online plantegenkendelsesøvelsen. Disse planter er markeret med * i Tabel 1. Antallet af planter, som respondenterne genkendte, blev anvendt som et mål for medicinplante kendskab.

Plantearterne fra plantelisterne (free listing) blev indekseret efter, hvor fremtrædende de var. Indekset giver et billede af, hvor ofte de enkelte plantearter blev nævnt, og hvor tidligt de blev nævnt, hvilket tolkes som et mål for vigtigheden af de forskellige medicinplanter. Anvendte medicinplanter blev indsamlet sammen med nøgleinformanterne. Planterne blev bestemt til art og de lokale navne noteret. Herbariearkene blev deponeret på Hjerl Hede Frilandsmuseum til en udstilling, men er ikke optaget i Index Herbariorum.

Illustration 1. Flora Danica udgivet i 1648 skrevet af læge og botaniker ved Københavns Universitet Simon Paulli (1603-1680) på foranledning af Christian IV. Denne Flora Danica var en urtebog, som beskrev de planter der havde lægelig interesse. Foto: Steno Museet, Aarhus Universitet.

Vi sammenlignede plantearterne registreret i dette studie med plantearter i den etnobotaniske litteratur fra region Midt- og Vestjylland i form af otte cypriani kompileret af Hansen (1942) og et review af medicinplanter fra Ringkøbing Amt omkring det 19. århundrede (Tholle, 1934). Cypriani blev typisk brugt af egnens 'kloge folk' og blev ofte kopieret fra historiske kilder som Henrik Smid (Smith, 1577) eller Simon Paulli (Paulli, 1648) (Ill. 1).

Resultater

I alt deltog 14 nøgleinformanter i kvalitative interview, og 174 personer svarede på spørgeskemaet. Nøgleinformanterne var gennemsnitligt 47 år med en standardafvigelse på ± 15 år og mellem 26 og 75 år gamle. Respondenter på spørgeskemaet var gennemsnitligt 48 år med en standardafvigelse på ± 12 år og mellem 21 og 77 år gamle. Alle nøgleinformanter var kvinder. Af spørgeskemaespondenter var 161 kvinder, 12 mænd og 2 andet. To tredjedele havde en højere uddannelse.

Anvendte planter

I alt 169 plantearter fra 65 plantefamilier og 1921 anvendelsesrapporter i 18 kategorier af sygdomme blev anvendt af nøgleinformanter og respondenter. De 169 arter, livsform, plantedel anvendt og status som hjemmehørende eller indført er vist i Tabel 1. Planterne er fordelt på 65 plantefamilier. Plantefamilier med flest

anvendte arter var: Kurvblomst-familien (23 arter), Læbeblomst-familien (15 arter), Skærmplante-familien (13 arter), Rosen-familien (12 arter) Ærteblomst-familien (7 arter) og Krap-familien (5 arter). De fleste medicinplanter var urter (105 arter), træer (31 arter) og buske (19 arter). De mest anvendte arter var Vellugtende Kamille med 80 anvendelsesrapporter fra 52 respondenter, samt Almindelig Mælkebøtte, Stor Nælde, Ægte Ingefær, Lavendel, Vejbred, og Timian, med mellem 50 til 80 anvendelsesrapporter hver, nævnt af 40 til 50 respondenter.

Nøgleinformanterne nævnte i gennemsnit 33 ± 17 plantearter og 65 forskellige anvendelser af planterne mod lidelser. Mange informanter gav udtryk for at kende flere plantearter, men da interviewene var begrænset af tid, blev de planter ikke registreret. Respondenterne af spørgeskemaundersøgelsen nævnte i gennemsnit 8 ± 7 plantearter og 6 forskellige anvendelser af planterne mod lidelser.

I alt 46 planter blev nævnt af flere end ti respondenter. Nogle arter blev kun nævnt af nøgleinformanterne såsom Burresterre, Havemalurt, Læge-Jernurt og Læge-Stokrose. Et par arter som for eksempel *Kepaløg* blev hovedsageligt nævnt af online respondenterne.

Plantearterne fra plantelisterne blev indekseret efter, hvor fremtrædende de var. Illustration 2 viser, hvor ofte de enkelte plantearter blev nævnt, og hvor tidligt de blev nævnt, hvilket tolkes som et mål for vigtigheden af de forskellige medicinplanter. Timian, Vellugtende Kamille, Ægte Ingefær og Stor Nælde er centrale for Dansk etnobotanisk viden.

I alt 58% af de 169 medicinplanter er naturligt hjemmehørende eller forvildede i Danmark ifølge Den Nye Nordiske Flora,²⁵ mens 42% var eksoter. Fremtrædende eksoter var Ægte Ingefær, Lægesalvie, Hvidløg, Glat Lakrids, Gurkemeje, Purpur-Solhat og Rosmarin. Mange af eksoterne såsom Glat Lakrids, Timian, Salvie og Rosmarin har en lang dyrkningshistorie i Norden og kan betragtes som kulturelt hjemmehørende, mens andre såsom Iperoxo, Manayupa, Hindeagtig Astragal og Ashwagandha, kun fornyligt er blevet importeret hertil.

Vi genfandt i alt 52% af de 169 medicinplanter (Tabel 1) i sammenligningen med den etnobotaniske litteratur fra Midt- og Vestjylland i form af otte cypriani kompileret af Hansen (1942) og et review af medicinplanter fra Ringkøbing Amt omkring det 19. århundrede.²⁶ Brugen af de 48% af planterne som vi ikke genfandt (Tabel 2) formodes at være glemt i nutidig dansk etnobotanik. I listen over planter fra den historiske etnobotaniske litteratur var 53% hjemmehørende, mens 47% var eksoter.

25 Stenberg Jon, 2014.

26 Tholle, 1934.

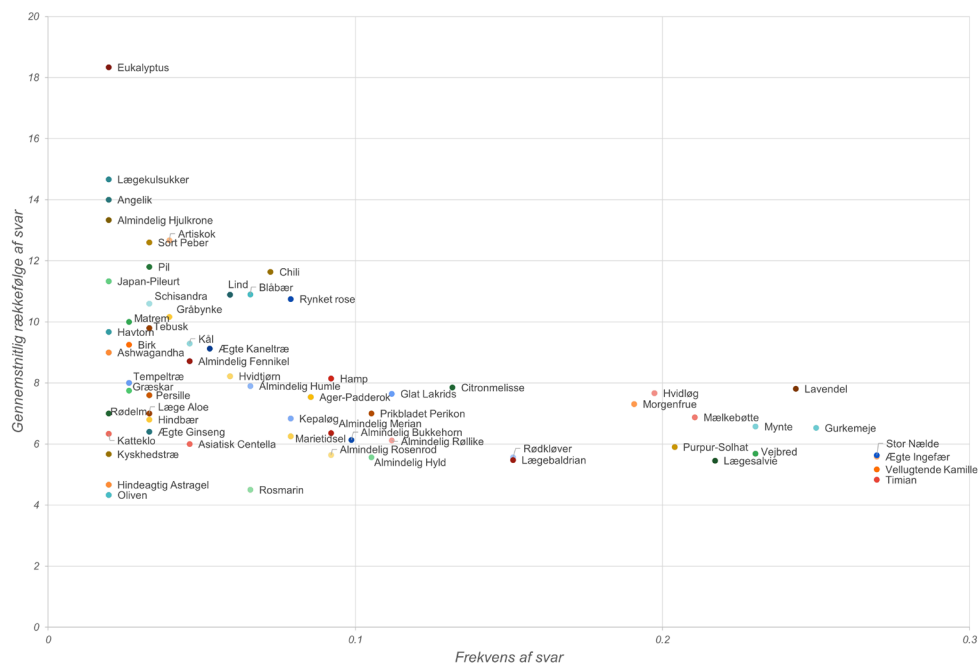

Illustration 2. Fremtrædende danske medicinplanter. Rækkefølgen planter blev nævnt plottet mod frekvensen respondenter nævnte planterne. Fremtrædende planter findes længst til højre (høj frekvens) og for neden (nævnt først). De fire mest fremtrædende medicinplanter er Timian, Velduftende Kamille, Ægte Ingefær og Stor Nælde. Illustration af Andreas Kjellerup Hundahl.

Urtekundskab

Spørgeskemarespondenter identificerede i gennemsnit 35 ± 17 planter ud af de 69 i genkendelsestesten. Det er flere end det antal planter, respondenterne selv gennemsnitligt listede som anvendte. I alt 97% af respondenterne identificerede Velduftende Kamille, men kun 25% listede planten som en, de brugte. Det samme billede gælder for de fleste af de mest brugte planter. Respondenterne forklarede, at de kendte mange planter, som de ikke selv anvendte, enten fordi anvendelsen ikke var relevant i forhold til deres personlige helbred (31%), eller fordi de ikke havde nok information om planten (11%). Andre svarede, at de brugte andre planter til samme formål (11%), at de ikke har kunne anskaffe planten (7%), eller af økonomiske årsager (6%).

De allerfleste planter har mange anvendelser, og for nogle planter er det meget forskelligt, hvilke lidelser respondenterne brugte planterne i forhold til. Velduftende Kamille havde flest anvendelsesrapporter. I alt 32 of 51 online respondenter brugte planten til afslapning og mod søvnbesvær. Herudover blev planten anvendt mod forkølelser og ondt i halsen (17), til at styrke fordøjelsen (8), mod øjeninfektioner og muskelkramper (3). Velduftende Kamille nævnes på grund af sine mange gode egenskaber af og til som en 'kur mod alt'.

De fleste planter optræder i flere sygdomskategorier. Eksempler på planter, der anvendes i forskellige kategorier af sygdomme, er Vellugtende Kamille, Hvidløg, Almindelig Mælkebøtte, Prikbladet Perikon, og Ægte Ingefær. Hvidløg bruges for eksempel antibakterielt, mod infektioner, mod forkølelse og til at styrke immunforsvaret (28 af 36 respondenter). Fire respondenter brugte den til at forebygge hjerte- karsygdomme og fem mod betændelsestilstande. Almindelig Mælkebøtte blev nævnt af 28 ud af 41 respondenter for sine bitterstoffer, der anvendes bredt på tværs af sygdomskategorier. Almindelig Mælkebøtte blev brugt i forhold til fordøjelsesproblemer, problemer relateret til lever og nyre, urinvejssystemet, lymfesystemet, hudproblemer, cancer, og til at styrke immunforsvaret. Prikbladet Perikon anvendtes især mod depression, vintermismod og til at løfte humøret (14 af 23). Ni brugte planten til sårheling og hudproblemer og to mod virusinfektioner. Ægte Ingefær blev anvendt mod infektioner, ledsmerter, gigt og mod andre smerter (21 af 47). Herudover nævnte 17, at planten bruges til at styrke immunsystemet, mod forkølelser, halsbetændelse, og andre infektioner. Elleve respondenter brugte planten til at øge blodcirkulationen og varme kroppen. Ni respondenter brugte planten mod svimmelhed og søsyge.

For nogle planter er der en høj grad af konsensus om anvendelsen. De fire planter med højest 'enighed' om anvendelsen er Purpur-Solhat (100%), Almindelig Hyld (100%), Lægebaldrian (96%) og Almindelig Tranebær (94%). Purpur-Solhat blev beskrevet som styrkende for immunsystemet, samt mod infektioner og forkølelser af alle de respondenter, der anvendte planten (36 af 36). Almindelig Hyld blev ligeledes rapporteret til at styrke immunsystemet, samt mod infektioner og forkølelser af alle respondenter (22 af 22). Herudover anvendtes Purpur-Solhat mod træthed, psoriasis og til sårheling, mens Almindelig Hyld også blev brugt mod urinvejsinfektioner, jernmangel og feber. Det er et eksempel på, at mange planter har en hovedanvendelse, men også bruges i andre sygdomskategorier. Almindelig Tranebær nævntes af 17 ud af 18 til at behandle urinvejsinfektioner. Lægebaldrian nævntes af 26 af 27 til at afhjælpe søvnproblemer og hjælpe til afslapning. Andre anvendelser som mod bylder, epilepsi, til sårheling og pest blev nævnt af en enkelt nøgleinformant, der selv skriver bøger om medicinplanter. Dette er et eksempel på viden, der ikke praktiseres mere og normalt ikke gives videre i nutidig dansk etnobotanik.

Nøgleinformanterne lærte om medicinplanter fra en række kilder. De fleste fik information fra bøger og artikler (13), fra andre eksperter i urtemedicin på kurser og workshops (12), fra venner og kolleger i netværksgrupper (8), fra internettet (6), og fra deres forældre (5). Ni af nøgleinformanterne havde taget en uddannelse i alternativ behandling som phytoterapeut (7) eller naturopat (2).

Interesse og motivation

Adspurgt om, hvordan interessen for medicinplanter startede, svarede mange, at de havde en interesse i at samle vild mad, og at interessen udviklede sig derfra. Mange havde en have, hvorfra interessen udsprang. Andre nævnte, at erfaring med alvorlig sygdom havde fået dem til at søge viden, og at urtemedicin havde hjulpet på deres sygdom. Endelig havde en del relevante uddannelser såsom biologi eller sygepleje, hvilket startede interessen for medicinplanter.

Spurgt til motivation, svarede de fleste inden for temaer om nærhed til naturen, naturlige måder at forebygge sygdom og opnå sundhed på, følelsen af harmoni med naturen og at skabe relationer med planterne.

”Jeg tror at mennesker og planter har fulgtes ad i så mange tusinde år at vi er skabt for hinanden, vi er tilpasset hinanden. Så jeg tror vores kroppe forstår urter bedre end syntetisk medicin”.

”Jeg har komplet tiltro til urtemedicin. Naturen har en løsning, der findes lige udenfor din dør. Selvfølgelig er der alvorlige sygdomme og kroniske sygdomme, vi ikke kan helbrede, men vi kan altid afhjælpe og lindre. Hvis patienten vil tage imod, kan naturen hjælpe”.

Mange talte om tradition og forbundenhed gennem tid, at det gav en følelse af at ære forfædre og respektere, hvad der har virket for dem gennem tiderne.

”Det er en del af at holde familietraditioner i hævd. En måde at være forbundet til dem i familien, der ikke er her mere. En måde at værdsætte hvad de fortalte os. Jeg tænker på min bedstefar, når jeg bruger planterne. Han vidste alt om naturen omkring ham”.

Flere nævnte det, at medicinplanter er gode til styrke helbredet og forebygge sygdom, som en motivation for at tilegne sig kendskab og bruge planterne. Mange nævnte, at de brugte medicinplanter i madlavning på grund af den bitre smag, og at det styrkede fordøjelsen, og at mange medicinplanter samtidig har et højt næringsindhold.

”Brændenælde er den mest oversete, værdifulde og let tilgængelige plante. Den indeholder mineraler. Jeg bruger den i madlavning og lige nu er jeg gravid, så jeg drikker brændenælde te til at give jern tilskud. Brændenælden styrker og stimulerer dit helbred”.

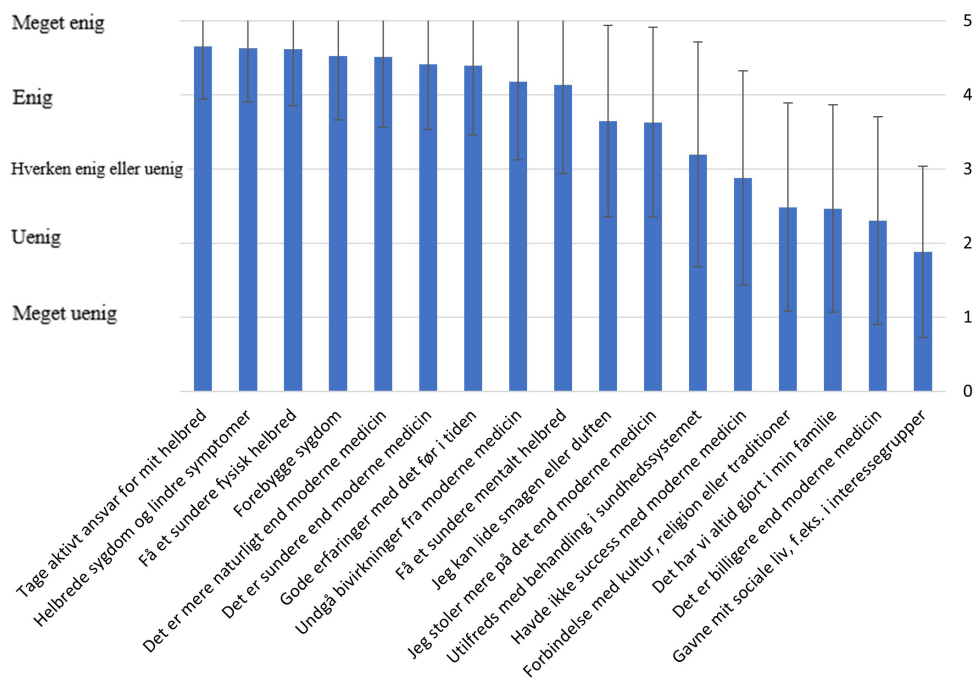

Illustration 3. Spørgeskema respondenter grad af enighed i udsagn om motivationer for at interessere sig for brug af medicinplanter. Illustration af Andreas Kjellerup Hundahl.

Andre talte om at lindre eller helbrede egne helbredsproblemer, at tage ansvar for eget helbred, at undgå bivirkninger ved konventionel medicin, for eksempel ved behov for smertestillende medicin.

"Mange af vores helbredsproblemer skyldes livsstil og stress. Alligevel lægger vi ansvaret for vores helbred i lægens hænder, mens vi fortsætter vores sundhedsfarlige livsstil".

Graden af enighed blandt spørgeskema respondenter i forskellige udsagn om motivation er vist i Illustration 3.

Mange læste naturvidenskabelige studier for at have belæg for deres brug af urtemedicin som terapeuter. Samtidig nævnte mange, at de ikke anså medicinplanter for noget, der kurerede akut sygdom, modsat konventionel medicin som blev anset som effektiv til det formål. Urtemedicin blev set som komplementær til det konventionelle sundhedssystem, og det blev nævnt, at medicinplanter kan forebygge og lindre nogle kroniske sygdomme, men ikke kurere alle sygdomme.

Diskussion

Det er relevant at diskutere resultaterne af kortlægningen af nutidig viden og brug af plantemedicin i Danmark i forhold, dels til nutidige data fra andre europæiske lande, dels til en dansk historisk tradition for at benytte medicinplanter, sådan som vi eksempelvis kender den fra de Midt- og Vestjyske 'kloge folk' frem til slutningen af 1800-tallet.

Anvendte planter

Plantefamilierne med flest anvendte arter er kendt fra andre studier og er i overensstemmelse med tilstedeværelsen af synteseveje og bioaktive indholdsstoffer; i.e. Kurvblomst-familien, Læbeblomst-familien, Skærmpolte-familien, Rosen-familien, Ærteblomst-familien og Krap-familien.²⁷ Kurvblomst-familien og Læbeblomst-familien bruges i traditionel medicin over hele verden og i Europa.²⁸ Populariteten af disse plantefamilier kan skyldes, at de er tilgængelige lokalt,²⁹ eller deres rige indhold af sekundære indholdsstoffer som steroider og alkaloider.³⁰ De hyppigst nævnte og anvendte arter såsom Vellugtende Kamille, Almindelig Mælkebøtte, Stor Nælde, Ægte Ingefær, Lavendel, Vejbred og Timian er alle velbeskrevet i den videnskabelige litteratur og anerkendt for indholdsstoffer med medicinske egenskaber,³¹ hvilket sikkert bidrager til deres fremtrædende rolle.

En stor del af medicinplanterne blev nævnt udelukkende af nøgleinformanterne (eksperterne), hvilket stemmer overens med andre studier fra Europa,³² der viser at eksperterne ofte kender flere planter, også selvom deres anvendelse er blevet erstattet af moderne medicin. Planter, som flere end 60% af nøgleinformanter og online respondenter kendte, havde flere af følgende træk, som kan forklare deres fremtrædenhed: 1) De er lette at finde i den danske natur og byparker. 2) Markedsført som 'Naturlægemidler' eller certificerede medicinske produkter. 3) Ofte dyrket i haver. 4) Spiselige eller anvendt som krydderi. 5) Anvendt af respondenterne til at helbrede almindelige sygdomme såsom influenza. 6) Har videnskabelig anerkendt medicinsk effekt. 7) Anerkendt i traditionel medicin fra andre steder i verden. To af de mest anvendte planter, Ægte Ingefær og Gurkemeje, er kendt fra traditionel medicin på tværs af Asien. Et godt eksempel på en fremtrædende plante (89% af respondenterne kendte den), som opfylder mange af de ovenstående træk er den introducerede art Purpur-Solhat, kendt i traditionel indfødt amerikansk medicin. Den er velkendt af respondenterne i anvendel-

27 Moerman *et al.* 1999.

28 Quave *et al.* 2012.

29 Schippmann *et al.* 2002.

30 Srithi *et al.* 2009; Luziatelli *et al.* 2010.

31 Hawkins *et al.*, 2019; Barnes *et al.*, 2005; Rodriguez-Mateos *et al.*, 2016; Hattesoehl *et al.*, 2008.

32 Quave *et al.* 2012.

sen mod almindelige infektioner, er dyrket i haver, markedsført som certificeret medicinsk produkt og har videnskabelig anerkendt effekt.³³

Den høje grad af eksotiske arter i dansk etnobotanik er et eksempel på dynamik og åbenhed over for at inkorporere nye planter og nye former for viden. Det er i den sammenhæng værd at bemærke, at importen af medicinplanter og tilhørende viden ikke er ny. Vi må formode, at allerede de tidligste kulturer udvekslede viden om helbredende planter. Allerede under Romertiden var der stor import af medicinplanter fra Asien til Europa. De cypriani, som kloge folk i Midt- og Vestjylland benyttede sig af, indeholdt da også opskrifter med eksotiske arter som Ingefær, Lakridsrod, Læge-salvie og Sort Peber.³⁴ På den måde har den medicinske tradition i Midt- og Vestjylland været globaliseret så langt tilbage, som der er skriftlige kilder om. Med det sagt, så viser dette studie at flere nye arter er ankommet i dansk etnobotanik, især fra Asien og Sydamerika. Denne nutidige og hurtige inkorporering af eksotiske arter fra andre verdensdele i den lokale farmakopé kan ses som en effekt af globaliseringen, der tillader at eksperimenterere med nye arter.³⁵ Andre studier har vist, at det er mere sandsynligt at folk afprøver planter, der er afprøvet af andre og anbefales af venner og slægtninge.³⁶ Ydermere anses eksotiske arter ofte for at være mere virkningsfulde, måske på grund af deres nyhedsværdi eller eksotiske status.³⁷

Urtekundskab

Mange europæiske studier har vist, at de yngre generationer ikke er i stand til at identificere den lokale flora, og ikke har viden om anvendelse i mad og medicin.³⁸ De, som gerne vil bruge alternativ medicin, har oftest ikke mulighederne for at indsamle planterne selv, enten fordi planterne ikke findes tæt på bopælen, eller fordi de ikke har den viden, der skal til for at samle og præparere planterne.³⁹ De, der gerne vil indsamle vilde planter, har ofte mindre tid, eller plantearterne er sværere at finde på grund af degraderede habitater.⁴⁰ På den baggrund forventede vi, at de fleste plantebrugere i Danmark ville købe deres produkter i butikker eller online. Men overraskende nok fandt vi, at fouragering og dyrkning af medicinplanter i egen have var den hyppigste måde at anskaffe medicinplanter på, efterfulgt af køb i butikker, internetkøb og gaver. Dette viser, at der er en levende dansk viden om medicinplanter, som på dette område udfolder sig i kontinuitet med tidligere tiders 'kloge folk', som også indsamlede eller dyrkede størstedelen af de

33 Barnes *et al.* 2005.

34 Isager, Graugaard og Theilade 2021.

35 Cadena-González *et al.* 2013.

36 Quave *et al.* 2012.

37 Cadena-González *et al.* 2013.

38 Soga & Gaston 2016; Quave *et al.* 2012.

39 Carvalho og Morales, 2010.

40 Pardo *et al.* 2010.

planter, de anvendte til sygdomsbehandling. Nogle af de mest anvendte arter såsom Almindelig Mælkebøtte, Stor Nælde, Timian og Mynte er meget almindelige i både naturen og haver. Generelt brugte deltagerne i studiet en kombination af indsamling, dyrkning og køb.

Vores studie peger samtidig på, at den danske etnobotanik er dynamisk med både inkorporering af nye arter og udeladelse af historisk brugte arter. Omkring halvdelen af de medicinplanter, der nævnes i de otte cypriani kompileret af Hansen (1942) og et review af medicinplanter fra Ringkøbing Amt omkring det 19. århundrede,⁴¹ genfindes i vores studie. Den 'glemte' halvdel af planter fra litteraturen er stadig tilgængelig i natur eller i butikker, så grunden til at de ikke bruges længere, er ikke tab af levesteder eller biodiversitet. Et tilsvarende skift i anvendte planter er også beskrevet af Soelberg *et al.*, (2015). De glemte planter kan være blevet irrelevante i folks personlige helbred, da de sygdomme de anvendtes mod nu kan behandles med moderne medicin i Vesten.⁴²

Behandlede sygdomme

De hyppigst behandlede kategorier af lidelser behandlet med planter i Danmark var stress og søvnbesvær (centralnervesystemet), fordøjelsesbesvær, ondt i maven (fordøjelsessystemet), hudproblemer (hud, hår og negle), forkølelse, astma og halsbetændelse (luftvejssystemet) og bakterielle infektioner (infektioner) (Illustration 4). Studier viser, at disse lidelser også er de mest almindeligt behandlede med urtemedicin i andre Europæiske lande,⁴³ mens konventionel medicin i Vesten hyppigst bruges til at behandle hjerte-kar-sygdomme, cancer, diabetes, sygdomme relateret til nervesystemet samt infektioner.⁴⁴

Det er værd at bemærke, at kortlægningen viser, at lidelser som hyppigst behandles med medicinplanter er stress, søvnløshed, mangel på energi, depression og problemer med mentale sundhed. Der synes at være et stort behov for at lindre disse sygdomme, som øjensynligt er forbundet med den moderne livsstil.⁴⁵ Brugen af medicinplanter til at behandle disse lidelser havde en høj grad af konsensus, hvilket indikerer vigtigheden af disse planter i den danske etnobotanik. Skønt planter også blev brugt tidligere i Danmark til at styrke folks mentale velbefindende, er det en markant forandring i forhold til den historiske tradition, at medicinplanter primært rettes mod mental sundhed fremfor mod somatiske sygdomme.

41 Tholle, 1934.

42 Cox, 1994.

43 Quave *et al.* 2012.

44 Cox 1994.

45 Ekholm *et al.* 2006.

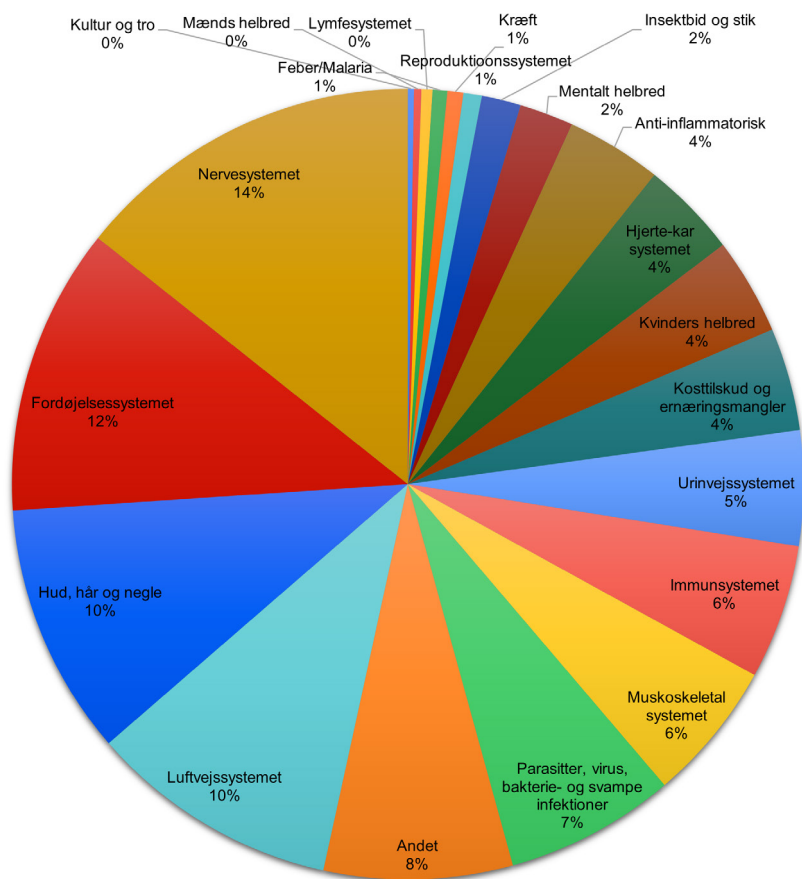

Illustration 4. Anvendelsesrapporter af medicinplanter fordelt på 18 kategorier af sygdomme. Illustration af Andreas Kjellerup Hundahl.

Interesse og motivation

Brugen af medicinplanter blev oftest af nøgleinformanterne beskrevet ud fra et holistisk synspunkt, der omfattede en bestemt forståelse af underliggende årsager til sygdommen. Vores resultater viser, at medicinplanternes rolle i Danmark langt hen ad vejen er at styrke helbredet og afhjælpe almindelige lidelser. Planter til alvorlige og kroniske lidelser som epilepsi, sklerose, kræft og hjerte-kar-sygdomme blev sjældent nævnt og kun af nøgleinformanterne. Brugernes anså medicinplanterne som et supplement til det konventionelle sundhedssystem og mange ønskede, at medicinplanter kunne blive en mere integreret del af sundhedsvæsenet.

Etnobotanisk viden kan videregives på mange forskellige måder.⁴⁶ Vertikal og mundtlig videnstransmission fra ældre familiemedlemmer til den nye generation er den mest almindelige i mere traditionelle samfund.⁴⁷ Andre studier har vist, at kendskab til medicinplanter er omvendt proportionalt med uddannelse og migra-

46 Voeks, 2007.

47 Welz et al. 2018.

tion til byer, og at yngre generationer typisk ikke lærer etnobotanik, hvis de fjernes fra de naturlige omgivelser.⁴⁸ I nogle tilfælde kan bøger, artikler og internettet komplementere transmission af plantekendskab fra eksperter.⁴⁹ Sådanne horisontale mønstre i vidensoverførsel kan ofte resultere i, at ikke-hjemmehørende arter optages i videnssystemer, ligesom vi ser i dette studie, hvor plantekendskab fra eksterne kilder flyder ind i den lokale etnofarmakopé.

Andre studier har vist at alder (45-64 år), at være kvinde, have en højere uddannelse og at have erfaring med dårligt helbred eller kronisk sygdom⁵⁰ er bestemmende faktorer for at bruge urtemedicin. Dette understøttes af vores studie. Kvinder er anerkendt for at have en dybere forståelse og viden om traditionelle sundhedssystemer.⁵¹ Voeks (2007) foreslår, at dette skyldes historiske opdelinger i sfærer og arbejde, det store potentiale for indsamling af planter i antropogene landskaber og kvinders rolle som ansvarlige for den primære sundhed i familien.

Welz et al. (2018) fandt at yngre, midaldrende og ældre personer havde forskellige formål med brugen af medicinplanter, og at vigtigheden steg med alder, hvilket forklarer den større konsensus om formål og anvendelse af planter blandt ældre, som vi også fandt i dette studie.

Interessant nok havde alder ikke en betydning for identifikation eller antallet af nævnte planter. Dette er modsat mange studier, der viser, at ældre informanter kender og bruger flere forskellige plantearter, og at folk fra landområder har større plantekendskab end i byområder.⁵² Det sidste er i tråd med vores resultater, hvor respondenter fra forstæder har mindre plantekendskab end respondenter fra landområder.

Konklusion

Dokumentationen af menneskers viden og brug af medicinplanter har været et væsentligt anliggende, siden de tidligste skriftsprog opstod. Det er fortsat et emne, som optager lægfolk og forskere overalt i verden. I Danmark har Nielsen (1969) og Brøndegaards (1987) værker givet danske læsere adgang til medicinplanternes fascinerende verden og videnshistorie i et nationalt og internationalt perspektiv. Den etnobotaniske viden, som Evald Tang Kristensen og H. P. Hansen indsamlede i Midt- og Vestjylland i sidste halvdel af 1800-tallet og starten af 1900-tallet, har efterladt en detaljeret viden om brugen af medicinplanter, før det moderne sundhedsvæsen for alvor blev implementeret i den del af landet. Siden

48 Srithi et al., 2009; Reyes-Garcia et al. 2007.

49 Tomasini and Theilade, 2019.

50 Gardiner et al., 2007; Welz et al. 2018.

51 Heinrich and Jäger, 2015; Quave et al. 2012.

52 Vandebroek and Balick 2012.

disse omfattende studier har emnet kun tiltrukket sporadisk forskningsmæssig opmærksomhed.

Med dette studie har vi ønsket at undersøge, hvordan nutidens brug og viden om medicinplanter tager sig ud i Danmark. Studiet har dokumenteret en levende tradition for at bruge medicinplanter, som både indeholder fornyelse og kontinuitet i forhold til de tidligere studier. Inkorporationen af mange nye, eksotiske arter og ophøret af brug af arter, som tidligere blev hyppigt benyttet, viser en fortsat dynamisk og åben tradition, sådan som vi også kender det fra tidligere tiders ”globaliserede” udveksling af plantemateriale og tilhørende viden. En anden, mere uventet kontinuitet er, at vores respondenter i stort omfang selv fouragerer eller dyrker deres medicinplanter, ligesom 1800-tallets Kloge Folk også gjorde. Dette står i modsætning til nutidige tendenser, vi ser i andre europæiske lande. Overførsel af viden fra ældre til yngre generationer er også et fællestræk mellem nutiden og fortidens plantemedicinske brugere og eksperter, om end denne kilde til viden nu om dage tydeligvis suppleres med viden hentet i bøger og på internettet, som ikke var tilgængelige førhen.

Før udbredelsen af det moderne, offentlige sundhedsvæsen i Danmark og tilgængeligheden af effektiv, konventionel biomedicin blev medicinplanter i langt højere grad brugt i behandlingen af somatiske sygdomme, end det er tilfældet i dag. Vores studie viser, at mentale sygdomme og lidelser nu dominerer blandt årsagerne til at bruge medicinplanter. I et større perspektiv peger dette på, at viden og brug af medicinplanter ikke kun drejer sig om fysisk sundhed. Mange studier har vist, hvordan tabet af interaktion med naturen ikke kun formindsker en bred vifte af goder i forhold til sundhed og livskvalitet, men også formindsker positive følelser, holdninger og adfærd i forhold til miljøet og føder en negativ cirkel af tab af kærlighed til naturen⁵³. En mere omfattende undersøgelse af nutidens etnobotaniske viden og praksis kunne måske afdække, om den levende danske etnobotaniske tradition ikke alene indeholder viden om brug af plantemedicin, men i bredere forstand er med til at styrke positive følelser af identitet og forbundenhed med både kulturhistorien, omgivende landskaber og naturen.

Tak til

Vi er taknemmelige til alle dem, der var villige til at dele tid og viden med os. Uden dem ville dette studie ikke have været muligt. Studiet blev støttet af VEL-UX Fonden og E.A. Jantzen Herboms Bog-legat.

53 Soga og Gaston, 2016; Poe et al., 2014.

Tabel 1. Liste over medicinplantearter, der blev nævnt som 'anvendt' af 11 nøgleinformanter og 152 online respondenter. I tabellen præsenteres også, hvorvidt planterne nævnes i den etnobotaniske litteratur fra region Midt- og Vestjylland i form af otte cypriani kompileret af Hansen (1942) og et review af medicinplanter fra Ringkøbing Amt omkring det 19. århundrede (Tholle, 1934). Planter præsenteret for respondenter i plantegenkendelsestesten er markeret med *. Epitetten spp. angiver når der er tale om flere arter

Videnskabeligt navn	Dansk navn	Plantefamilie	Vækstform	Brugt del	Findes vildt i DK	Nævnt i litteratur
<i>Acorus calamus</i>	Almindelig Kalmus	Kalmus	Urt	Rod	Ja	Ja
<i>Sambucus nigra</i> *	Almindelig Hyld	Desmerurt	Træ	Blomst, Frugt	Ja	Ja
<i>Allium sativum</i> *	Hvidløg	Påskelilje	Urt	Løg	Nej	Ja
<i>Allium cepa</i> *	Kepaløg	Påskelilje	Urt	Løg	Nej	Ja
<i>Angelica spp.</i> *	Angelika, Kvan	Skærmpolante	Urt	Rod	Ja	Ja
<i>Pimpinella anisum</i>	Anis	Skærmpolante	Urt	Frugt	Nej	Ja
<i>Centella asiatica</i> *	Asiatisk Centella	Skærmpolante	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Anethum graveolens</i>	Dild	Skærmpolante	Urt	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Foeniculum vulgare</i>	Almindelig Fennikel	Skærmpolante	Urt	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Carum carvi</i>	Kommen	Skærmpolante	Urt	Frugt	Ja	Ja
<i>Coriandrum sativum</i>	Koriander	Skærmpolante	Urt	Blad, Frugt	Nej	Nej
<i>Levisticum officinale</i>	Løvestikke	Skærmpolante	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Peucedanum ostruthium</i>	Mesterrod	Skærmpolante	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Petroselinum crispum</i>	Persille	Skærmpolante	Urt	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Pimpinella saxifraga</i>	Pimpinelle	Skærmpolante	Urt	Rod	Ja	Nej
<i>Apium graveolens var. dulce</i>	Selleri	Skærmpolante	Urt	Stængel, Blad	Ja	Ja
<i>Aegopodium podagraria</i> *	Skvalderkål	Skærmpolante	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Eleutherococcus senticosus</i>	Russisk rod	Vedbænd	Busk	Rod	Nej	Nej
<i>Hedera helix</i>	Vedbænd	Vedbænd	Slyngplante	Blad	Ja	Ja
<i>Panax ginseng</i>	Ægte Ginseng	Vedbænd	Urt	Rod	Nej	Nej
<i>Cocos nucifera</i>	Kokospalme	Palme	Træ	Frugt	Nej	Nej
<i>Asparagus officinalis</i>	Asparges	Asparges	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Aloe vera</i>	Læge Aloe	Affodil	Urt	Blad	Nej	Ja
<i>Artemisia abrotanum</i>	Ambra	Kurvblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Cynara cardunculus</i> *	Artiskok	Kurvblomst	Urt	Blad, Saft	Nej	Nej
<i>Tussilago farfara</i> *	Følfod	Kurvblomst	Urt	Rod, Blad	Ja	Ja
<i>Lactuca virosa</i>	Gift-salat	Kurvblomst	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Arctium lappa</i> *	Glat burre	Kurvblomst	Urt	Rod	Ja	Ja

<i>Artemisia vulgaris</i>	Gråbynke	Kurvblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Grindelia robusta</i>	Grindelia	Kurvblomst	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Solidago virgaurea*</i>	Gyldenris	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Artemisia absinthium</i>	Havemalurt	Kurvblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Matricaria recutita</i>	Vellugtende Kamille	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Artemisia annua</i>	Kinesisk malurt	Kurvblomst	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Inula helenium</i>	Lægealant	Kurvblomst	Urt	Rod	Ja	Ja
<i>Taraxacum officinale*</i>	Almindelig Mælkebøtte	Kurvblomst	Urt	Rod, Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Silybum marianum</i>	Marietidsel	Kurvblomst	Urt	Frugt, Blad	Ja	Ja
<i>Tanacetum parthenium*</i>	Matrem	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Tanacetum vulgare</i>	Rejnfan	Kurvblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Calendula officinalis*</i>	Morgenfrue	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Nej
<i>Chrysanthemum spp.</i>	Okseøje	Kurvblomst	Urt	Blomst	Nej	Nej
<i>Echinacea purpurea*</i>	Purpur-Solhat	Kurvblomst	Urt	Rod, Blad, Blomst	Nej	Nej
<i>Achillea millefolium*</i>	Almindelig Røllike	Kurvblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Stevia rebaudiana</i>	Sukkerplante	Kurvblomst	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Tagetes spp.</i>	Fløjlsblomst	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Nej
<i>Arnica montana</i>	Volverlej	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Berberis vulgaris</i>	Almindelig Berberis	Berberis	Busk	Blad, Frugt	Ja	Nej
<i>Betula spp.*</i>	Birk	Birke	Træ	Bark, Saft	Ja	Ja
<i>Handroanthus impetiginosus</i>	Iperoxo	Trompettræ	Træ	Bark	Nej	Nej
<i>Borago officinalis*</i>	Almindelig Hjulkrone	Rublad	Urt	Blomst	Ja	Nej
<i>Symphytum officinale*</i>	Læge-kulsukker	Rublad	Urt	Rod, Blad	Ja	Nej
<i>Pulmonaria officinalis</i>	Lungeurt	Rublad	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Brassica oleracea var. sabellica*</i>	Grønkål	Korsblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Hyrdetaske	Korsblomst	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Brassica spp.*</i>	Kål	Korsblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Armoracia rusticana*</i>	Peberrod	Korsblomst	Urt	Rod, Blad	Ja	Ja
<i>Boswellia serrata</i>	Indisk røgelsestræ	Balsam	Træ	Stængel	Nej	Nej
<i>Humulus lupulus*</i>	Almindelig Humle	Hamp	Slyngplante	Frugt	Ja	Ja
<i>Cannabis sativa*</i>	Hamp	Hamp	Urt	Blomst	Nej	Ja
<i>Valeriana officinalis*</i>	Lægebaldrian	Gedeblad	Urt	Rod	Ja	Ja
<i>Dipsacus fullonum</i>	Gærdekartebolle	Gedeblad	Urt	Rod, Blad	Nej	Nej
<i>Rhodiola rosea*</i>	Almindelig Rosenrod	Stenurt	Urt	Rod	Ja	Nej

<i>Hylotelephium telephium</i>	Sankthansurt	Stenurt	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Cucurbita pepo*</i>	Græskar	Græskar	Slyng- plante	Frugt	Nej	Ja
<i>Thuja occidentalis</i>	Thuja	Cypres	Træ	Bark	Ja	Nej
<i>Juniperus communis*</i>	Almindelig Ene	Cypres	Busk	Frugt	Ja	Ja
<i>Hippophae rhamnoides</i>	Havtorn	Sølvblad	Busk	Frugt	Ja	Nej
<i>Equisetum arvense*</i>	Ager-Padderokke	Padderok	Urt	Blad, Stængel	Ja	Nej
<i>Vaccinium myrtillus*</i>	Blåbær	Lyng	Busk	Frugt	Ja	Ja
<i>Vaccinium oxycoccus*</i>	Almindelig Tranebær	Lyng	Busk	Frugt	Ja	Nej
<i>Croton lechleri</i>	Drageblod	Vortemælk	Træ	Stængel	Nej	Nej
<i>Cassia angustifolia</i>	Aleksandriner- sennes	Ærteblomst	Urt	Blad	Nej	Ja
<i>Trigonella foenum-graecum*</i>	Almindelig Bukkehorn	Ærteblomst	Urt	Frugt	Nej	Ja
<i>Desmodium molliculum</i>	Manayupa	Ærteblomst	Urt	N/A	Nej	Nej
<i>Astragalus membranaceus*</i>	Hindeagtig Astragal	Ærteblomst	Urt	Rod	Nej	Nej
<i>Copaifera spp.</i>	Kopivatræ	Ærteblomst	Træ	Saft	Nej	Nej
<i>Glycyrrhiza glabra*</i>	Glat Lakrids	Ærteblomst	Urt	Rod	Nej	Ja
<i>Trifolium pratense*</i>	Rødkløver	Ærteblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Quercus robur</i>	Stilk-Eg	Bøge	Træ	Bark	Ja	Ja
<i>Pelargonium graveolens</i>	Rosengeranie	Storkenæb	Urt	Blad, Blomst	Nej	Nej
<i>Ginkgo biloba</i>	Tempeltræ	Tempeltræ	Træ	Blad, Frugt	Nej	Nej
<i>Ribes nigrum</i>	Solbær	Ribs	Busk	Frugt, Blad	Ja	Nej
<i>Hypericum perforatum*</i>	Prikbladet Perikon	Perikon	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Hyssopus officinalis</i>	Ægte isop	Læbeblomst	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Leonurus cardiaca</i>	Almindelig hjertespand	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Scutellaria lateriflora</i>	Amerikansk skjolddrager	Læbeblomst	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Ocimum basilicum</i>	Basilikum	Læbeblomst	Urt	Blad	Nej	Ja
<i>Melissa officinalis*</i>	Citronmelisse	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Nej	Ja
<i>Ocimum tenuiflorum</i>	Hellig basili- kum	Læbeblomst	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Glechoma hederacea</i>	Korsknep	Læbeblomst	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Vitex agnus-castus</i>	Kyskhedstræ	Læbeblomst	Træ	Frugt	Nej	Nej
<i>Salvia officinalis*</i>	Læge-salvie	Læbeblomst	Urt	Blad	Nej	Ja
<i>Lavandula spp.*</i>	Lavendel	Læbeblomst	Urt	Blomst	Nej	Ja
<i>Origanum vulgare*</i>	Almindelig Merian	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja

<i>Mentha spp.*</i>	Mynte	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Salvia rosmarinus</i>	Rosmarin	Læbeblomst	Busk	Blad	Nej	Ja
<i>Lycopus europaeus</i>	Sværtøvæld	Læbeblomst	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Thymus spp.*</i>	Timian	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Cinnamomum zeylandicum*</i>	Ægte Kaneltræ	Laurbær	Træ	Bark	Nej	Ja
<i>Cinnamomum camphora</i>	Kamfertræ	Laurbær	Træ	Bark	Nej	Ja
<i>Linum usitatissimum</i>	Almindelig Hør	Hør	Urt	Frugt	Ja	Ja
<i>Magnolia officinalis</i>	Magnolie	Magnolie	Træ	Blomst	Nej	Nej
<i>Hibiscus rosa-sinensis</i>	Hawaiibloomst	Katost	Urt	Blomst	Nej	Nej
<i>Althaea officinalis*</i>	Læge-Stokrose	Katost	Urt	Rod, Blad	Ja	Ja
<i>Tilia spp.*</i>	Lind	Katost	Træ	Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Arthrospira platensis, Arthrospira maxima, Chlorella</i>	Spirulina og Chlorella	Microcoleaceae, Chlorellaceae	Alge		Nej	Nej
<i>Melaleuca alternifolia</i>	Australsk Te-træ	Myrte	Træ	Stængel	Nej	Nej
<i>Eucalyptus spp.</i>	Eucalyptus	Myrte	Træ	Blad	Nej	Nej
<i>Olea europaea</i>	Oliven	Oliven	Træ	Blad	Nej	Ja
<i>Oenothera glazioviana</i>	Kæmpe-Natlys	Natlys	Urt	Blomst, Frugt	Ja	Nej
<i>Euphrasia officinalis</i>	Øjentrøst	Gyvelkvæler	Urt	Rod, Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Papaver somniferum</i>	Opium-Valmue	Valmue	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Chelidonium majus*</i>	Svaleurt	Valmue	Urt	Stængel	Ja	Ja
<i>Cetraria islandica</i>	Islandsk Mos	Parmeliaceae	Lav	Blad	Ja	Nej
<i>Passiflora incarnata</i>	Passionsblomst	Passifloraceae	Slyngplante	Blomst	Nej	Nej
<i>Harpagophytum procumbens</i>	Djævleklo	Sesam	Urt	Rod	Nej	Nej
<i>Cedrus spp.</i>	Ceder	Gran	Træ	Bark	Nej	Nej
<i>Piper nigrum</i>	Sort Peber	Peber	Slyngplante	Frugt	Nej	Ja
<i>Bacopa monnieri</i>	Bacopa	Vejbred	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Digitalis purpurea</i>	Almindelig Fingerbøl	Vejbred	Urt	Bruges ikke	Ja	Nej
<i>Plantago ovata</i>	Loppefrøskaller	Vejbred	Urt	Frugt	Nej	Nej
<i>Plantago spp.*</i>	Vejbred	Vejbred	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Cymbopogon spp.</i>	Citrongræs	Græs	Græs	Stængel	Nej	Nej
<i>Avena sativa*</i>	Almindelig Havre	Græs	Græs	Blad, Frugt, Stængel	Ja	Ja
<i>Zea mays</i>	Majs	Græs	Græs	Frugt	Nej	Nej
<i>Reynoutria japonica</i>	Japansk Pileurt	Pileurt	Urt	Rod	Ja	Nej

<i>Rumex crispus</i>	Kruset Skræppe	Pileurt	Urt	Blad	Ja	Ja
<i>Bistorta officinalis</i>	Slangeurt	Pileurt	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Polygonum aviculare</i>	Vejpileurt	Pileurt	Urt	Blad	Ja	Nej
<i>Rhamnus frangula</i>	Tørst	Korsved	Busk	N/A	Ja	Nej
<i>Rubus plicatus</i>	Almindelig Brombær	Rosen	Busk	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Potentilla anserina*</i>	Gåsepotentil	Rosen	Urt	Rod, Blad	Ja	Nej
<i>Rubus idaeus</i>	Hindbær	Rosen	Busk	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Crataegus spp.*</i>	Hvidtjørn	Rosen	Træ	Blad, Blomst, Frugt	Ja	Nej
<i>Fragaria × ananassa</i>	Havejordbær	Rosen	Urt	Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Prunus avium, Prunus cerasus</i>	Kirsebær	Rosen	Træ	Frugt	Ja	Nej
<i>Alchemilla vulgaris</i>	Almindelig Løvefød	Rosen	Urt	Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Prunus dulcis</i>	Mandel	Rosen	Træ	Frugt	Nej	Ja
<i>Filipendula ulmaria</i>	Almindelig Mjødurt	Rosen	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Sorbus aucuparia</i>	Røn	Rosen	Træ	Bark	Ja	Ja
<i>Aronia spp.</i>	Surbær	Rosen	Busk	Frugt	Ja	Nej
<i>Rosa rugosa, Rosa canina*</i>	Rynket Rose, Hunderose	Rosen	Busk	Blomst, Frugt	Ja	Ja
<i>Coffea arabica</i>	Arabicakaffe	Krap	Træ	Frugt	Nej	Ja
<i>Galium aparine*</i>	Burresnerre	Krap	Urt	Blad, Saft	Ja	Nej
<i>Uncaria tomentosa, Uncaria rhynchophylla</i>	Katteblo	Krap	Slyng- plante	Bark	Nej	Nej
<i>Cinchona spp.</i>	Kinatræ	Krap	Træ	Bark	Nej	Nej
<i>Citrus X sinensis</i>	Appelsintræ	Rude	Træ	Frugt	Nej	Nej
<i>Citrus bergamia</i>	Bergamot	Rude	Træ	Frugt	Nej	Nej
<i>Citrus × limon</i>	Citron	Rude	Urt	Frugt	Nej	Ja
<i>Citrus x paradisi</i>	Grape	Rude	Træ	Frugt	Nej	Nej
<i>Salix spp.*</i>	Pil	Pile	Træ	Bark	Ja	Ja
<i>Schizandra chinensis*</i>	Schisandra	Schisandra	Slyng- plante	Frugt	Nej	Nej
<i>Illicium verum</i>	Stjerneanis	Schisandra	Træ	Frugt	Nej	Ja
<i>Verbascum spp.*</i>	Kongelys	Maskeblomst	Urt	Blomst	Ja	Ja
<i>Withania somnifera</i>	Ashwagandha	Natskygge	Busk	Rod	Nej	Nej
<i>Capsicum spp.*</i>	Chili	Natskygge	Busk	Frugt	Nej	Nej
<i>Solanum tuberosum</i>	Kartoffel	Natskygge	Urt	Jordstæn- gel	Nej	Ja
<i>Solanum lycopersicum</i>	Tomat	Natskygge	Urt	Frugt	Nej	Nej
<i>Camellia sinensis</i>	Tebusk	Te	Træ	Blad	Nej	Nej
<i>Tropaeolum majus</i>	Tallerken- smækker	Tropæolum	Urt	Blad, Blomst	Ja	Nej
<i>Ulmus rubra*</i>	Rødelm	Elme	Træ	Bark	Nej	Nej

<i>Urtica dioica</i> *	Stor Nælde	Nælde	Urt	Rod, Blad, Frugt	Ja	Ja
<i>Aloysia citrodora</i>	Citronverbena	Jernurt	Urt	Blad	Nej	Nej
<i>Verbena officinalis</i> *	Læge-Jernurt	Jernurt	Urt	Blad, Blomst	Ja	Ja
<i>Viola tricolor</i> *	Almindelig stedmoderblomst	Viol	Urt	Blad, Blomst	Nej	Nej
<i>Vitis vinifera</i>	Almindelig vin	Vin	Slyngplante	Frugt	Nej	Ja
<i>Curcuma longa</i> *	Gurkemeje	Ingefær	Urt	Knold	Nej	Nej
<i>Zingiber officinale</i> *	Ægte Ingefær	Ingefær	Urt	Knold	Nej	Ja
N/A	Tang	N/A	Urt	Blad	Ja	Nej

Tabel 2. Liste over medicinplantearter som ikke blev nævnt af dette studies informanter, men er beskrevet af den etnobotaniske litteratur fra region Midt- og Vestjylland i form af otte cypriani kompileret af Hansen (1942) og et review af medicinplanter fra Ringkøbing Amt omkring det 19. århundrede (Tholle, 1934).

Videnskabeligt navn	Dansk navn	Plantefamilie	Vækstform	Brugt del	Findes vildt I DK
<i>Anthyllis vulneraria</i>	Rundbælg	Ærteblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Pisum sativum</i>	Almindelig Ært	Ærteblomst	Urt	Frugt	Ja
<i>Cytisus scoparius</i>	Gyvel	Ærteblomst	Urt	Blomst	Ja
<i>Commiphora abyssinica</i>	Myrratræ	Balsam	Træ	Harpiks	Nej
<i>Corylus avellana</i>	Hassel	Birke	Træ	Blad, Bark, Frugt	Ja
<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bukkeblad	Bukkeblad	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Buxus sempervirens</i>	Almindelig Buksbom	Buksbom	Busk	Blad, Bark	Ja
<i>Juniperus sabina</i>	Sevenbom	Cypres	Træ	Blad	Nej
<i>Centaurium spp.</i>	Tusindgylden	Ensian	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Gentiana spp.</i>	Ensian	Ensian	Urt	Rod	Ja
<i>Schoenocaulon officinale</i>	Sabadille	Giftlilje	Urt	Frø	Nej
<i>Dactylorhiza spp.</i>	Gøgeurt	Gøgeurt	Urt	Rod	Ja
<i>Secale cereale</i>	Almindelig Rug	Græs	Urt	Frø	Ja
<i>Hordeum vulgare</i>	Almindelig Byg	Græs	Urt	Frø	Ja
<i>Triticum spp.</i>	Hvede	Græs	Urt	Frugt	Ja
<i>Cucumis sativus</i>	Almindelig Agurk	Græskar	Urt	Frugt	Ja
<i>Pinus spp.</i>	Fyr	Gran	Træ	Blad, Frø, Harpiks	Ja
<i>Aframomum melegueta</i>	Paradiskorn	Ingefær	Urt	Frugt	Nej

<i>Crocus sativus</i>	Safrankrokus	Iris	Urt	Blomst	Nej
<i>Succisa pratensis</i>	Djævelsbid	Kartebolle	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Malva spp.</i>	Katost	Katost	Urt	Blad, Rod, Frugt	Ja
<i>Primula pubescens</i>	Haveaurikel	Kodriver	Urt	Blad, Blomst	Nej
<i>Raphanus sativus L. var. niger J. Kern</i>	Ræddike	Korsblomst	Urt	Rod	Nej
<i>Sinapis alba</i>	Gul sennep	Korsblomst	Urt	Frø	Ja
<i>Bellis perennis</i>	Tusindfryd	Kurvblomst	Urt	Blomst	Ja
<i>Tanacetum balsamita</i>	Balsam	Kurvblomst	Urt	Blad	Nej
<i>Anacyclus pyrethrum</i>	Bertram	Kurvblomst	Urt	Blad, Blomst	Nej
<i>Senecio spp.</i>	Brandbæger	Kurvblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Cnicus benedictus</i>	Korbendikt	Kurvblomst	Urt	Blad	Nej
<i>Hieracium aurantiacum</i>	Pomeranshøgeurt	Kurvblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Stachys officinalis</i>	Læge-Betonie	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Lamium album</i>	Døvnælde	Læbeblomst	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Laurus nobilis</i>	Laurbær	Laurbær	Træ	Blad	Nej
<i>Lilium spp.</i>	Lilje	Lilje	Urt	Rod	Ja
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Alm. Mangeløv	Mangeløv	Bregne	Blad	Ja
<i>Ficus carica</i>	Figen	Morbær	Træ	Frugt	Nej
<i>Myristica fragrans</i>	Muskatnødtræ	Muskatnød	Træ	Frugt	Nej
<i>Syzygium aromaticum</i>	Ægte Kryddernellike	Myrte	Træ	Blomst	Nej
<i>Melaleuca cajuputi</i>	Kajaput	Myrtle	Træ	Olie	Nej
<i>Nicotiana tabacum</i>	Almindelig Tobak	Natskygge	Urt	Blad	Nej
<i>Hyoscyamus niger</i>	Bulmeurt	Natskygge	Urt	Blad, Frø	Ja
<i>Agrostemma githago</i>	Klinte	Nelikke	Urt	Frø	Ja
<i>Nuphar spp.</i>	Åkande	Nøkkerose	Urt	Blad	Ja
<i>Equisetum hyemale</i>	Skavgræs	Padderok	Sporeplante	Stængel	Ja
<i>Paeonia officinalis</i>	Bonderose	Pæon	Urt	Rod	Ja
<i>Allium schoenoprasum</i>	Purløg	Påskelilje	Urt	Blad, Frugt	Ja
<i>Populus alba</i>	Sølvpoppe	Pile	Træ	Blad, Bark	Ja
<i>Rheum spp.</i>	Rabarber	Pileurt	Urt	Rod	Ja
<i>Fagopyrum esculentum</i>	Almindelig Boghvede	Pileurt	Urt	Frugt	Nej
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Murrude	Radeløv	Bregne	Blad	Ja
<i>Anemone spp.</i>	Anemone	Ranunkel	Urt	Blomst	Ja
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Almindelig Agermåne	Rosen	Urt	Blad	Ja
<i>Potentilla reptans</i>	Krybende Potentil	Rosen	Urt	Rod	Ja
<i>Prunus spinosa</i>	Slåen	Rosen	Busk	Frugt	Ja
<i>Potentilla erecta</i>	Tormentil	Rosen	Urt	Rod	Ja
<i>Malus domestica</i>	Æble	Rosen	Træ	Frugt	Ja
<i>Phacelia tanacetifolia</i>	Honningurt	Rublad	Urt	Blomst	Ja

<i>Ruta graveolens</i>	Rude	Rude	Urt	Blad	Nej
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Kastanje	Sæbetræ	Træ	Frugt	Ja
<i>Smilax officinalis</i>	Lægesarsaparil	Sarsaparil	Slyngplante	Rod	Nej
<i>Anthriscus cerefolium</i>	Kørvel	Skærmpolante	Urt	Blad	Ja
<i>Ligusticum scoticum</i>	Skotsk lostilk	Skærmpolante	Urt	Blad, Rod	Nej
<i>Ferula assa-foetida</i>	Dyvelsdræk	Skærmpolante	Urt	Rod	Nej
<i>Daucus carota</i>	Gulerod	Skærmpolante	Urt	Rod	Ja
<i>Aristolochia clematitis</i>	Hjertebladet Slangerod	Slangerod	Urt	Blad, Rod	Nej
<i>Saxifraga granulata</i>	Kornet Stenbræk	Stenbræk	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Sempervivum tectorum</i>	Husløg	Stenurt	Urt	Blad	Ja
<i>Sedum acre</i>	Bidende stenurt	Stenurt'	Urt	Blad, Blomst	Ja
<i>Pistacia lentiscus</i>	Mastikstræ	Sumak	Træ	Harpiks	Nej
<i>Veronica officinalis</i>	Læge-Ærenpris	Vejbred	Urt	Blad	Ja
<i>Ricinus communis</i>	Ricinus	Vortemælk	Urt	Frøolie	Nej

Referencer

- Aagaard, Sissel Kramer; Larsen, Agnete; Andreasen, Mette Findal; Uldbjerg, Niels og Bor, Pinar 2017: "Use of complementary and herbal medicine in the general population and among pregnant women". *Ugeskrift for Læger*. 179(5).
- Ballegaard, Anja 2019: *Urtelykke*. 1. udgave. Kbh: Aronsen., Print.
- Barnes, Joanne; Anderson, Linda A; Gibbons, Simon; Phillipson og J David 2005: "Echinacea species (*Echinacea angustifolia* (DC.) Hell., *Echinacea pallida* (Nutt.) Nutt., *Echinacea purpurea* (L.) Moench): a review of their chemistry, pharmacology and clinical properties." *The Journal of pharmacy and pharmacology* vol. 57,8 (): 929-54. doi:10.1211/0022357056127
- Barth, Fredrik 2002: "An Anthropology of Knowledge. Sidney W. Mintz Lecture for 2000". *Current Anthropology* Volume 43, Number 1, February.
- Brøndegaard, Vagn. J. 1987: *Folk og flora : dansk etnobotanik*. Rosenkilde og Bagger. 2. udgave. Kbh. Tilgængelig online: https://www.ksla.se/bibliotek/biblioteket/brondegaardssaml_ingen/bocker-av-brondegaard/folk-og-flora/
- Cadena-Gonzalez, Ana Lucia; Sørensen, Marten og Theilade, Ida. 2013: "Use and valuation of native and introduced medicinal plant species in Campo Hermoso and Zetaquirá, Boyacá, Colombia". *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*; Bind 9. doi: 10.1186/1746-4269-9-23

- Carvalho, Ana Maria og Morales, Ramón 2010: "Persistence of Wild Food and Wild Medicinal Plant Knowledge in a Northeastern Region of Portugal", *Ethnobotany in the New Europe*. NED – New edition, 1 Berghahn Books. s. 147.
- Comaroff, J. 1981: "Healing and Cultural Transformation: The Tswana of Southern Africa". *Social Science and Medicine* 15B, 367-378
- Cox, Paul Alan. 1994: "The ethnobotanical approach to drug discovery: strengths and limitations". *Ciba Foundation symposium 185 Ethnobotany and the Search for New Drugs, 185*, 25–41.
- Ekholm, Ola, og Kjøller, Mette 2005: "Brugen Af Alternativ Behandling I Danmark. Resultater Fra Den Nationalt repræsentative Sundheds- Og sygelighedsundersøgelse". *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund* 4, nr. 6
- Gardiner, Paula; Graham, Robert; Legedza, Anna TR; Ahn, Andrew. C; Eisenberg, David M; og Phillips, Russeil S. 2007: "Factors associated with herbal therapy use by adults in the United States". *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 13(2), s. 22–29.
- Giversen, Ina; Brimer, Leon og Kristiansen, Birgit, 2014: *Danmarks vilde lægeplanter*. 1. udgave. kbh: Gyldendal,. Print.
- Gómez-Baggethun, Erik; Corbera, Esteve og Reyes-García, Victoria 2013: "Traditional ecological knowledge and global environmental change: Research findings and policy implications", *Ecology and Society*, 18(4). doi: 10.5751/ES-06288-180472
- Goerlich, Rikke 2014: *Kend din urt: det gode kvindeliv med naturens medicin*. 1. oplag. Højberg: Klynggaard. Print.
- Grasser, Susanne; Schunko, Cristoph og Vogl, Christian R. 2012: "Gathering "tea" – from necessity to connectedness with nature. Local knowledge about wild plant gathering in the Biosphere Reserve Grosses Walsertal (Austria)", *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, doi: 10.1186/1746-4269-8-31.
- Hansen, Hans Peter 1942: *Kloge folk : folkemedicin og overtro i Vestjylland*. Kbh: Munksgaard.
- Hattesohl, Miguel; Feistel, Björn; Sievers, Hartwig; Lehnfeld, Romanus; Hegger, Mirjam og Winterhoff, Hilke 2008: "Extracts of *Valeriana officinalis* L. s.l. show anxiolytic and antidepressant effects but neither sedative nor myorelaxant properties", *Phytomedicine (Stuttgart)*. Germany: Elsevier GmbH, 15(1), s. 2–15. doi: 10.1016/j.phymed.2007.11.027.
- Isager, Lotte; Graugaard, Esben og Theilade, Ida. 2021: "Kloge Folk i Vestjylland og deres medicinplanter". Hjerl Hede. *Forlaget Hjerl Hede*.
- Hawkins, Jessie; Baker, Colby; Cherry, Lindsey og Dunne, Elizabeth 2019: "Black elderberry (*Sambucus nigra*) supplementation effectively treats upper respiratory symptoms: A meta-analysis of randomized, controlled clinical

- trials”, *Complementary therapies in medicine*. Scotland: Elsevier Ltd, 42, s. 361–365. doi:10.1016/j.ctim.2018.12.004.
- Heinrich, Michael og Jäger, Anna K. 2015: *Ethnopharmacology*. Edited by M. Heinrich and A. K. Jäger. Chichester, West Sussex, [England: Wiley Blackwell (Postgraduate Pharmacy Series)].
- Hernández-Morcillo, Mónica; Hoberg, Janis; Oteros-Rozas, Elisa; Plieninger, Tobias; Gómez-Baggethun, Erik og Reyes-García, Victoria 2014: “Traditional Ecological Knowledge in Europe: Status Quo and Insights for the Environmental Policy Agenda”, *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 56:1, s. 3-17, DOI: 10.1080/00139157.2014.861673
- Kruse, Poul R. og Møller, Niels. 2001: *Apotekervæsenets historie i Danmark*. Kbh.: Danmarks Apotekerforening.
- Laursen, Thomas, og Jannick, Børllum 2021: *Den lille vilde*. 1. udgave. Kbh: Politiken,. Print.
- Luziatelli, Gaia; Sørensen, Marten; Theilade, Ida og Mølgaard, Per 2010: “Asháninka medicinal plants : a case study from the native community of Bajo Quimiriki “, *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 6(1), 21–21. Doi:10.1186/1746-4269-6-21
- Moerman, Daniel; Pemberton, Robert W og Kiefer, D 1999: “A comparative analysis of five medicinal Floras’, *Journal of Ethnobiology*, 19, s. 49–67.
- Nichter, Mark 1992: “Ethnomedicine: Diverse Trends, Coomon Linkages”. I Mark Nichter (red.), *Anthropological approaches to the study of ethnomedicine*. OPA (Amsterdam). Gordon and Breach Science Publishers S.A.
- Nielsen, Harald. 1969: *Lægeplanter og trolldomsurter*. Kbh.: Politiken (Politikens Håndbøger).
- Pardo-de-Santayana, Manuel; Pieroni, Andrea; Puri, Rajindra K; Andrea Pieroni; Rajindra K. Puri og Manuel Pardo-de-Santayana 2010: *Ethnobotany in the New Europe*. NED-New. Berghahn Books.
- Paulli, Simon 1648: *Flora Danica : Det er: Dansk Urtebog*. Kbh.
- Poe, Melissa R.; LeCompte, Joyce; McLain, Rebecca og Hurley, Patrick 2014: “Urban foraging and the relational ecologies of belonging”, *Social and Cultural Geography*, 15(8), pp. 901–919. doi: 10.1080/14649365.2014.908232.
- Quave, Cassandra L; Pardo-de-Santayana, Manuel; Pieroni, Andrea og Firenzuoli, Fabio 2012: “Medical ethnobotany in Europe: From field ethnography to a more culturally sensitive evidence-based cam?”, *Evidence-based Complementary and Alternative Medicine*, 2012. doi: 10.1155/2012/156846.
- Ramzan, Sara; Soelberg, Jens; Jäger, Anna K og Cantarero-Arévalo, Lourdes 2017: “Traditional medicine among people of Pakistani descent in the capital

- region of Copenhagen”, *Journal of ethnopharmacology* 196, s. 267–280. DOI: 10.1016/j.jep.2016.11.048
- Reyes-García, Victoria; Vadez, Vincent; Huanca, Tomás; Leonard, William R og McDade, Thomas 2007: “Economic Development and Local Ecological Knowledge: A Deadlock? Quantitative Research from a Native Amazonian Society”, *Human ecology : an interdisciplinary journal*. New York: Springer, 35(3), s. 371–377. DOI: 10.1007/s10745-006-9069-2
- Reyes-García, Victoria; Aceituno-Mata, Laura; Calvet-Mir, Laura; Garnatje, Teresa; Gómez-Baggethun, Erik; Lastra, Juan J; Ontillera, Ricardo; Parada, Montserrat; Rigat, Montserrat; Vallès, Joan; Vila, Sara og Pardo-de-Santayana, Manuel 2014: “Resilience of traditional knowledge systems: The case of agricultural knowledge in home gardens of the Iberian Peninsula”, *Global Environmental Change*, 24(1), s. 223–231. doi: 10.1016/j.gloenvcha.2013.11.022.
- Rodriguez-Mateos, Ana; Feliciano, Rodrigo P; Boeres, Albert; Weber, Timon; dos Santos, Claudia Nunes; Ventura, M. Rita og Heiss, Christian 2016: “Cranberry (poly)phenol metabolites correlate with improvements in vascular function: A double-blind, randomized, controlled, dose-response, crossover study”, *Molecular nutrition & food research*. Germany: Blackwell Publishing Ltd, 60(10), s. 2130–2140. doi: 10.1002/mnfr.201600250.
- Samuelsson, Gunnar 2001. ”Medicinalväxter på apoteken”, s. 436–442 i *Människan och naturen. Etnobiologi i Sverige*. Stockholm.
- Schippmann, U., Leaman, D. og Cunningham, A. 2002: “Impact of Cultivation and Gathering of Medicinal Plants on Biodiversity: Global Trends and Issues”, in *Biodiversity and the Ecosystem Approach in Agriculture, Forestry and Fisheries*, s. 142–167. DOI: 10.17660/ActaHortic.2005.676.3
- Sirois, Fuschia. M. 2008: “Motivations for consulting complementary and alternative medicine practitioners: A comparison of consumers from 1997-8 and 2005”, *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 8, s. 1–10. doi: 10.1186/1472-6882-8-16.
- Smith, Henrik 1577: *Henrik Smiths Lægebog I-VI*.
- Soelberg, Jens. Asase, A; Akwetey, G og Jäger, A.K 2015: “Historical versus contemporary medicinal plant uses in Ghana”, *Journal of ethnopharmacology* 160, s. 109–132. Doi:10.1016/j.jep.2014.11.036
- Soga, Masashi og Gaston, Kevin J 2016: “Extinction of experience: The loss of human-nature Interactions”, *Frontiers in Ecology and the Environment*, 14(2), s. 94–101. doi: 10.1002/fee.1225.
- Srithi, Kamonnate; Balslev, Henrik; Wangpakapattanawong, Prasit; Srisanga, Prachaya og Trisonthi, Chusie 2009: “Medicinal plant knowledge and its erosion among the Mien (Yao) in Northern Thailand”, *Journal of Ethnopharmacology*, 123(2), s. 335–342. DOI: 10.1016/j.jep.2009.02.035

- Tholle, Johannes 1934: "Flora og folketro især i Ringkøbing amt", *Hardsyssels årbog*.
- Tomasini, Sabrina og Theilade, Ida 2019: "Local Knowledge of Past and Present Uses of Medicinal Plants in Prespa National Park, Albania", *Economic Botany*, 73(2), s. 217–232. DOI: 10.1007/s12231-019-09454-3
- Vaabengaard, Pernille og Clausen, Lars Michael 2003: "Surgery patients' intake of herbal preparations and dietary supplements", *Ugeskrift for læger*. 165(35), s. 3320–3323.
- Vandebroek, Ina; Balick, Michael J og Nolan, Justin Murphy 2012: "Globalization and loss of plant knowledge: Challenging the paradigm", *PLoS ONE*, 7(5). doi: 10.1371/journal.pone.0037643.
- Voeks, Robert A 2007: "Are women reservoirs of traditional plant knowledge? Gender, ethnobotany and globalization in northeast Brazil", *Singapore Journal of Tropical Geography*, 28(1), s. 7–20. DOI: 10.1111/j.1467-9493.2006.00273.x
- Welz, Alexandra N; Emberger-Klein, Agnes og Menrad, Klaus 2018: "Why people use herbal medicine: Insights from a focus-group study in Germany" *Complementary and Alternative Medicine*, 18(1), s. 1–9. DOI: 10.1186/s12906-018-2160-6
- Zeid, Wael A; Andersen, John S. og Kristiansen, Maria 2019: "Patterns of complementary and alternative medicine use among Arab immigrants in Denmark: A qualitative study", *Scandinavian journal of public health*. London, England: SAGE Publications, 47(7), s. 748–754. DOI: 10.1177/1403494818799597

English summary

Use of medicinal plants in Denmark: tradition, knowledge and motivation

The traditional use of medicinal plants in Denmark is well documented historically. However, there are few studies of contemporary Danish use of medicinal plants. The aim of the present study was to document the use and medicinal plant knowledge in Denmark. We recorded 169 species in 65 families as useful in current Danish herbal medicine. A comparison with written sources on medicinal plant use in the nineteenth century showed that some historical species were no longer in use, while 88 new medicinal plant species were registered. More than half of the 'new' species were exotics. The presence of both newly adopted and 'forgotten' plants shows that the current ethnobotanical knowledge is dynamic and that hybridization of different knowledge systems takes place. A vibrant Danish ethnobotanical tradition may strengthen feelings of identity, sense of place, and connectedness with the cultural history and natural world in Denmark.